

Učiteljski tovariš

Stanovsko političko glasilo J. U. U. — sekcije za dravsko banovino v Ljubljani

Mesečna priloga »Prosveta«

Uredništvo in uprava: Ljubljana, Franciškova ulica 6/I. Rokopisov ne vračamo. Nefrankiranih pism ne sprejemamo. Izhaja vsak tretjek. Naročnina letno 60 Dn za inčasnost 80 Dn. Člani sekcije J. U. U. plačuje list v članarino. Oglasi po ceniku in dogovoru, davok posebe. Pošt. ček. rač. 11.197. Telefon 3112

Po odgodi izredni skupščini JUU

Neprimerno bi bilo, ako bi si prikrivali istino in ne bi priznali, da so rezultati naših glavnih skupščin od ustanovitve udruženja do danes slabi, odnosno ne tako plodni, da bi krili fizične in gnotne žrtve, ki so bile doprinešene za naše glavne skupščine.

Med hibe in zlo moramo prištevati ne-parlamentarne razprave in obstrukcijsko preprečevanje dostojanstvenega dela na glavnih skupščinah. Temu primerno so bili tudi rezultati in delo izvršne uprave na realizaciji zaključkov glavnih skupščin. Sklepi so bili izglasovani povečini v največjem hrupu.

Poleg gornjega dejstva so ovirala plodno delo v našem udruženju tudi neprestana trenja, ki so se pojavljala med bivšo beograjsko sekcijo in med izvršno upravo. Ta trenja so bila vzrok, da se je zaradi njih izgubilo neizmerno dragoceno časa na sejah glavnega odbora in da tudi seje glavnega odbora niso prinašale onih rezultatov, kolikor je bilo vloženih fizičnih in gnotnih žrtve.

Najhuše se je pa stopnjevalo nedelo v udruženju v zadnjih letih, ker so vse sile absorbirale borbe, ki so se razpletle širom države po vseh banovinah. V odločilnem času so šli mimo večine učiteljskega važni problemi in zamujena je marsikatera prilika, bodisi glede vzgoje in priprave članstva za bodočnost, bodisi kar se tiče rezultatov v pogledu aktualnih šolskih in prosvetnih vprašanj.

Razume se, da mora biti takega stanja čim prej konec, ako nečemo riskirati popoln notranji razkroj in oslabiljenje udruženja. Dejstvo, da smo številčno v tem času jako napredovali, nas ne sme omamiti pred pravim pogledom, da številčno napredovanje še ne zadošča, ako istočasno ni tudi notranjega napredka in ojačenja notranje zavesti in v pogledu konstruktivnega dela s strani članstva.

Poleg učiteljskega, ki mora računati s svojim udruženjem, ima gotovo svoj interes na njem tudi državna uprava.

Interes državne uprave na našem udruženju se gotovo koncentrirata samo na nekatere točke, ne pa, da bi državna uprava hotela imeti polno oblast nad udruženjem in bi hotela odvzeti učiteljskemu avtonomiji v lastnem udruženju. To, slednje, ne bi bilo niti v interesu državne uprave!

Predvsem je interes državne uprave pri učiteljskem udruženju ta, da ima isto vse nacionalne atribute, ki jih mora imeti danes šola in narodna prosveta; zato morajo imeti te nacionalne atribute tudi učitelji teh šol in njihova organizacija kot predstavnica stanu.

Interes državne uprave pri učiteljskem udruženju leži tudi v tem, da želi imeti državna uprava v udruženju konstruktivnega sodelavca na polju organizacije šolstva in narodne prosvete ter smatra učiteljsko organizacijo kot nekaj nadomestek stanovske zbornice, kakor jih imajo drugi stanovi in katere zaslišuje državna uprava v aktualnih vprašanjih pri urejanju strokovnih vprašanj.

Tretji in zadnji interes državne uprave nad učiteljskim udruženjem se pa najbrže zrcali v tem, da želi od učiteljskega dostojanstva dela in nastopanja v javnem življenju, med kateri interes spada tudi dostojanstveno nastopanje učiteljskega na svojih skupščinah, da s tem ne pada ugled stanu kot vzgojevalca naroda v javnosti.

Drugega interesov menda državna uprava ne more imeti pri učiteljskem udruženju in jih tudi ne more zahtevati.

Vsi gornji interesi so pa tudi naša najiskrenjša želja, da se v polni meri uveljavijo v naših vrstah in iz tega razloga ne more biti razlike med državno upravo in med željami učiteljskega, ki jih ima v pogledu svoje-ga udruženja.

Če niso stvari do danes tekle tako, je sigurno treba staviti vse napore v to, da se nedostatki, ki jih navajamo v prvem delu, odpravijo. In prav v zadnjem času — mislimo — da smo bili v tem pogledu na pravi poti.

Takoj po letošnji skupščini smo poudarili, da vidimo izhod iz sedanje situacije za ozdravljenje razmer v preureditvi sedanjega sistema v udruženju samem in v preureditvi njene uprave.

Izven vsake debate je, da mora sedanja linija udruženja ostati in je treba ojačiti garancije za njen obstoj. V udruženju samem je treba uvesti direktni sistem, da bo kontakt med izvršno upravo in med sekcijami čim večji in čim intimnejši, na drugi strani pa je treba tudi povečati kontakt med vodstvi sekcij in sreskimi učiteljskimi društvi. Sedanji upravni odbori — pa bodisi glavni odbor ali upravni odbori sekcij — so se izkazali kot nezadostni v tem oziru, ker je bila premajhna prožnost za njih sklicanje in se seje niso mogle vršiti tako pogosto, kakor bi to zahteval interes dela, iz tega razloga je izostala inicijativa, ki bi morala prihajati od sekcij napram centralni izvršni upravi in inicijativa, ki bi morala prihajati od sreskih društev napram vodstvu sekcij. Še bolj izoliran od glav-

nega odbora je pa ostajal glede informacij o položaju v udruženju izvršni odbor. V zadnjem času se je celo izkazalo, da je ostal izvršni odbor v načelnem naziranju predstavnik samega sebe, dočim so pravi predstavniki mišljenja učiteljskega ostali predsedniki sekcij. Tudi ta primer nas uči in nam daje direktive za nujne izpremembe v pogledu ustroja naše organizacije.

Jasno je, da v takem položaju, ako nima izvršni odbor predsednikov sekcij za sabo, ne more dati nikakih garancij niti za vzdržanje nacionalne linije med večino učiteljskega, niti v pogledu konstruktivnega soudejevanja večine učiteljskega pri aktualnih vprašanjih šolstva in narodne prosvete, niti v pogledu mirnega in dostojanstvenega poteka skupščin ter vzdržanja avtoritete na teh skupščinah. Iz tega nujno sledi, da je treba vrhovno in odločujočo oblast v udruženju prenesti iz sedanjega izvršnega odbora na predsedniški odbor, ki bi ga tvorili predsedniki vseh sekcij z eksekutivno v Beogradu. Taka korporacija bi dala polno in najširšo garancijo, da se bo vzdržala v udruženju dosedanja nacionalna linija, da bo učiteljsko konstruktivno sodelovalo pri ureditvi šolstva in prosvete tudi s privatno inicijativo in da bodo učiteljske skupščine imele polno avtoriteto pri učiteljskemu. Razume se, da v tem primeru ne potrebujemo v Beogradu izvršnega odbora v sedanji obliki, temveč le eksekutivno, obstoječo iz predsednika, podpredsednika, tajnika in urednika stanovskega glasila, ki bo izvrševala voljo in naloge skupščin in predsedniškega odbora. Prepričani smo, da bi nam dvomesečne seje takega predsedniškega odbora, ki bi morale biti dobro pripravljene, prinesle več uspehov, kakor vse dosedanje delo seje glavnega odbora in delo, ki ga je upravljal dosedanj izvršni odbor. Prepričani pa smo tudi, da bi bile žrtve v gnotnem oziru, ki bi bile le neznatno večje od sedanjih, plodnosnejše naložene, kakor denar, ki smo ga do

sedaj trosili za upravne posle organizacijskih instanc v našem udruženju.

Isto tako je nujno potreben večji kontakt med vodstvom sekcij in sreskimi učiteljskimi društvi. Sedanji upravni odbori te funkcije niso mogli vršiti, kakor bi bilo potrebno in mnoga mesporazumljenja so nastajala pri sreskih društvih samo zaradi premalega kontakta med sreskimi društvi in vodstvom sekcij. Iz tega razloga bi bilo treba pri sekcijah izvesti reformo uprave v tem zmislu, da bi se mesto sedanjih upravnih odborov sekcij sklicevali predsedniški zbori, ki bi obstojali iz predsednikov vseh sreskih društev in iz sekcijske eksekutive. Ta naj bi obstojala samo iz predsednika, podpredsednika, tajnika in eventualno blagajnika ter naj bi nadomeščala sedanje upravne odbore sekcij. Gotovo je, ako bi se ti predsedniški zbori sekcij sestajali vsaj trikrat med šolskim letom, da bi nastopile v našem udruženju tudi v sekcijah kmalu vse druge razmere, kakor so sedaj. Ta predsedniški odbor je že dobro izprakticiran v dravski banovini, kjer se je ta institucija prav dobro obnesla.

Druge sankcije, ki so bile predlagane za odpravo nedostatkov v našem udruženju in v svrhu moralnega dviga poedincev in celote so že znane. Vsebuje jih skupščinski poslovnik za naše skupščine in zborovanja ter pravilnik za stanovska razsodišča. Obzlatovati je le, da tudi v tem pogledu izgubljammo čas in nimamo onega zmisla za te zadeve, kakor ga iste zaslužijo.

Čas je že, da se enkrat konsolidirajo razmere in pridemo do resnega stvarnega dela v udruženju ter do potrebnega miru, ki je predpogoj za uspešno delo. V tem oziru nam ne smejo biti nobene žrtve prevlekle in nas ne smejo motiti pomisleki, ki so samo momentane značaja. Večina učiteljskega je danes trdno odločena, da nastopi odločno proti vsakemu izigravanju interesov udruženja iz lokalnih ali osebnih razlogov.

Ne redukcije — ampak nova nameščenja

V poslednjih letih se vedno pojavlja o priliki proračunske debate bojazen pred redukcijami. Priznati moramo, predvsem ako gledamo stalno naraščajoče število brezposelne mlade inteligence, da je ponekod redukcija nujno potrebna in to v korist onih, ki že več let čakajo na namestitev, ki že leta preživljajo brez zaslužka in propadajo v brezdelju. Nikake redukcije pa ne bi moglo prenesti osnovno šolstvo, ker je pač ravno tu potrebno, da se število učiteljskega poveča.

Ako bi hoteli zadostiti samo najnujnejšim potrebam našega osnovnega šolstva, bi morali namestiti vse absolvente učiteljskih šol, ki sedaj čakajo na službo. Toda ravno v osnovnih šolah, ki predstavljajo za narod največjo in najvažnejšo prosvetno institucijo, ne bi smelo biti nikoli pomanjkanja učnih moči, marveč bi se moralo ravno tu stremeti za modernizacijo in stalnim naglim napredkom.

Od uedinjenja dalje moremo zabeležiti prav lep napredek in je porast osnovnega šolstva razviden iz naslednjih števil:

Leta 1919. je bilo v naši državi 7.465 šolskih poslopij, a leta 1930. jih je bilo že 8.797. Leta 1919. je posečalo osnovne šole 967.000 učencev a v letu 1933/34. že 1.262.000. V letu 1919. smo imeli 17.719 učiteljev(-ic) a danes jih je že 24.612.

Poleg drugih ustanov občuti pritisk krize tudi naše šolstvo. Vendar je danes opažati, da so merodajni krogi prepričani, da je ravno osnovna šola ona ustanova, ki ne prenese nikakih redukcij proračuna, marveč se mora skrbeti, da se s povišanjem proračunskih postavk za osnovno šolo poveča tudi delo za narodno izobraževanje, da se nudi narodu ono izobrazbo, ki mu je res nujno potrebna. To razvidimo iz besed g. prosvetnega ministra Dr. Ilije Šumenkovića, ki je v proračunski debati rekel:

»Osnovno šolstvo je imelo za l. 1933/34. po proračunu 514.000.000 Din. Ako se odšteje od te vsote 28.5 milijona Din kredita, ki je bil namenjen za meščanske šole, tedaj vidimo, da je ostalo za osnovno šolstvo v tem letu le 485 milj. Din. V sedanjem proračunu je predvidenih za osnovno šolstvo 503.5 milj. Din, kar pomenja, da so krediti za osnovno šolstvo v letošnjem proračunu povečani za 17.5 milijonov Din. Meščanske šole imajo v letošnjem proračunu posebno postavko v znesku od 28.5 Milj. Din, ki je ločena od proračuna za osnovno šolstvo.

Gotovo bo presežek v letošnjem proračunu namenjen predvsem za nameščenja novih učiteljev(-ic). Da se sedaj resno misli na nameščenje učiteljskih abiturientov in abiturientk povzemamo povsem jasno iz debate v parlamentu. — Na vprašanje kaj je z učiteljskimi namestitvami je odgovoril prosvetni minister naslednje:

»Vedel sem, da me boste vprašali kaj je z učiteljskimi namestitvami? Gospoda, na to vprašanje ste dobili prvi odgovor v poobla-

stilih, ki jih daje finančni zakon kraljevski vladi in v komentarjih s katerimi je finančni odbor opremil ta pooblastila. Naj Vam citiram te komentarje:

Finančni odbor se nadeja, da bo z omejenimi predpisi (tu so mišljena pooblastila, ki ste jih dali kraljevski vladi) rešeno važno vprašanje, tako v pogledu administracije, kakor tudi v pogledu državnih izdatkov. Znižanje števila osebja je možno, ampak povsem jasno je, da bo v nekaterih resorih število osebja še povečano. To zadeva predvsem tudi prosvetno ministrstvo.

Ravno v pogledu potrebe nameščenja abiturientov z ozirom na potrebe osnovnega šolstva je ugotovil g. prosvetni minister v svojem ekspozeju naslednje:

Časopis „Mlada Jugoslavija“ kot tedensko delo v višji narodni šoli

Prispevek k debati o uporabnosti mladinskega časopisa.

»Šola ne bodi izolirana od življenja in ne stoj ob strani življenju, nego bodi kos pristnega življenja in blizu temu življenju!«

(Dr. Gogala: »Obča metodika«, str. 196 (SSM 1934).)

Zvezati šolo z življenjem — to je iskrena želja vseh onih, ki vidijo v mladinskem časopisu važno sredstvo za izobrazbeno in vzgojno oblikovanje slovenske mladine. Kajti še le v zvezi z realnim življenjskim dogajanjem bo v učilnicah zavel duh prave sodobnosti, ki zavira »kulturne dobrine«, postavljene na peščena tla, in zračne gradove, ki se zrušijo, čim stopi mladina v istinito življenje... Čitanke, učbeniki in vsa sentimentalna beletristika nam danes ne morejo zadostovati, če hočemo — v skladu s sodobno pedagogiko — najti žive odnose med otrokom in življenjem!

Dober decenij »šolske reforme« imamo za seboj, mnogo smo govorili o šoli življenjske bližine, o strnitvi šolskega dela z življenjem samim, kljub temu še vedno straši širok naš domovine duh izoliranih predmetov, duh stare didaktične teorije, duh neživljenjskega »strokovništva«. Kdorkoli je prelomil s preteklostjo, je občutil vrzel, ki ne dopušča, da bi se uveljavil docela princip življenjske bližine. Manjkala so sredstva za podvig resničnega življenja v sfere oporišč in praktičnih izhodišč celotnega šolskega dela.

Po zaslugi vsega učiteljskega se je posrečila akcija za poizkusno izdajanje mladinskega časopisa — prvega mladinskega časopisa v Jugoslaviji sploh. V uredniškem odboru smo — kljub nepredvidenim zaprekam — šli z veseljem na delo, da ustvarimo vsaj skromno sliko naših prizadevanj. Priznati moram, da se nam vsled »raznih težkoč ni posrečilo pokazati ideala! Sicer to tudi ni bil naš namen,

»Osnovno šolstvo je eminentna državna funkcija in ravno v tem pogledu ni današnje stanje niti najmanj zadovoljivo. V naših osnovnih šolah je približno 1.200 razredov, ki nimajo svojega učitelja. Razredi so prazni, in imamo tudi občine kjer ni niti enega učitelja, dasiravno so mnoge občine z lastnimi sredstvi, brez državne pomoči, sezidale šole. Sedaj imajo šolska poslopja a nimajo učiteljev. Tako stanje povzroča skrb in treba bo najti izhod. Na drugi strani pa leži v min. prosvete 1.700 prošenj, absolventov učiteljskih šol, ki čakajo na svoje namestitve. (Pripominjam, da bo dovršilo letos še približno 1.300 kandidatov učiteljske šole.) Ti mladi ljudje nestrno čakajo, da pojdejo na deželo in da se posvetijo poklicu, za katerega so se pripravljali. Te nove namestitve bodo povečale število osebja v tem resoru. Slična je situacija tudi pri drugih ministrstvih. Jasno je, da se morajo v administraciji izvršiti gotove spremembe z ozirom na socialne in ekonomske momente, kakor tudi na kvalifikacijo in je zaradi tega bila vnešena odredba v čl. 48. predloga fin. zakona, katere namen je, da to vprašanje reši.«

Uvideva se potreba nameščenj nele v ministrstvu, marveč je večina govornikov, ki so govorili v parlamentu k prosvetnemu proračunu poudarjalo, da je potreba osnovne šole potreba naroda. Vsi so resno razmišljali, kako dobiti možnosti za namestitve novega, za našo osnovno šolo tako potrebnega, učiteljskega. Navajamo tu le primer narodnega poslanca g. dr. Bogdana Vidovića, ki je izjavil:

»Potrebno je, da vzgajimo nove nacionalne jugoslovanske državljane, tipe jugoslovanskega človeka. Pričnimo pri sebi in ustvarimo najprej nacionalno-jugoslovansko prerojeno parlamentarce. Radi tega predlagam, da mi, narodni poslanci, od svojih prejemkov žrtvu-jemo po 50 Din dnevno. Začnimo pri sebi in dajmo dober vzgled. Upam, da bodo temu vzgledu sledili tudi naši tovariši iz senata in od prvega aprila imamo sigurno nameščenih toliko učiteljev, kolikor je poslancev in senatorjev.«

Ako bo ta predlog sprejet, tedaj bo lahko nameščenih samo iz tega denarja približno štiristo novih učiteljev(-ic). Priznati moramo, da je g. dr. Vidović pokazal najlepši primer, kako naj skrbe narodni zastopniki za potrebe šole — za potrebe naroda.

Naša osnovna šola ne more prenesti nobenih redukcij, marveč je nujno potrebno, da se zviša število učiteljskega. To dejstvo, so spoznali sedaj tudi merodajni krogi in zato smemo upati, da osnovnega šolstva ne bodo v bodoče z redukcijami doleteli nikaki pretresljaji in bodo tudi brezposelni abiturienti stopili v krog kulture našega naroda in prišli do izvrševanja poklica, za katerega so se s tako vneto pripravljali.

Učitelji, ki nam je procvit našega osnovnega šolstva nad vse, smo prepričani, da smemo mirno pričakovati tudi v bodoče le ukrepe, ki bodo brez redukcij služili samo napredku našega šolstva.

ampak smo hoteli pred vsem poslati v slovenske učilnice pozdrav nove poti v pomlad — impulz za novo delo...

Naj bi bil odziv tovarišev(-ic) prav tako iskren, kakor so iskrena prizadevanja onih, ki jim je časopis življenjsko vprašanje naše šole!

Moja naloga je, da kot sourednik in šolnik — stoječ sredi razrednega dela — pokažem, je li poizkusna številka »Mlade Jugoslavije« mogla ustreči željam in potrebam šole. Stoji li ta prva številka v službi življenja in šole? Ali se da časopis porabiti samo kot šolsko čtivo ali morda celo kot življenjsko oporišče ali praktično težišče vsega šolskega dela v preteklem tednu? Je li poizkusna številka dokazala svojo uporabljivost v šoli?

To so vprašanja, ki bodo odločilna v razpravi za prisvojitve ali odklonitev časopisa. Zato naj jim zaenkrat posvetim le praktični temelj lastnih izkustev v 5. šolskem letu t. j. v I. razredu višje narodne šole! Obsirnejša razglabljanja naj sledijo pozneje!

Omeniti moram, da so moji dečki bili idejno že pripravljani na mladinski časopis. Saj so ga nestrno pričakovali že od lanskega leta, ko sem jim pokazal češki »Mlady svet« (kar sem opisal v »Učit. tovarišu«). Vendar sem jih pustil v negotovosti, dokler se ni pred tednom uresničil celoletni sen!

Ves načrt dnevnega dela je bil takoj razveljavljen. »Naš rod« je stopil docela v ozadje in lotili smo se časopisa... Docela spontano! Priroda in človek — to sta komponenti one življenjske dinamike, ki razredni zajednici narekuje snov od tedna do tedna, že od I. razreda dalje. Zato ni čuda, če mladina spontano sega po vsem, kar bi utegnulo razširiti njeno duševno obzorje. Aktivnejši so

n. pr. takoj kritično presodili vsebino, češ, da je le malo slik in novic, drugi so poiskali — povsem asociativen pojav! — sličnosti z »Mladym svetom«, tretji so se veselili novega čtiva in izražali željo, da se dalje časa bavimo s časopisom. Efekt prvega dne je bil soglasen sklep, da — po svoji navadi — sprejmemo tudi »Mlado Jugoslavijo« kot tedensko delovno enoto v svoje šolsko delo. Rečeno — storjeno! Do ponedeljka je moral vsak pregledati časopis, prebrati snov in predložiti pismene predloge za tedenski načrt.

Po veliki večini snovi je poizkusna številka namenjena srednji in višji stopnji, ki sta tudi najbolj poklicani preizkušiti uporabnost lista v šoli. V bodoče bi se morali seveda ozirati v enaki meri tudi na nižjo stopnjo.

Ze pri urejanju smo kolikor mogoče vpoštevali, da se bo dala snov prilagoditi uradnim zahtevam šol načrta. V praksi sem videl, da sega izbira celo preko tega okvira in neprisiljeno uvaja decu v vrednote, ki niso »predpisane«, a jo vendar zanimajo.

Iz 32 domačih nalog se je rodila skupnostna misel, da obsega časopis mnogo zanimive snovi, ki je v enem tednu niti obdelati ne bomo mogli.

Sestavili smo končno skupen načrt, ki — izražen v predmetih — vsebuje sledeče:

1. Jezikovno izražanje: O časopisu — kakšne časopise razlikujemo — uredništvo in upravnništvo — kako je časopis razdeljen — uvodni članek — tiskovne napake (primeri iz drugih časopisov) — važnost jezikovnega »Brusa« (slovnica). — Spominski dnevi: Josip Jurčič s posebnim oziranjem na Maribor. Nesrečni pisatelj Bevk. Spis: Če bi bil urednik časopisa... Deklamacija: F. Roš: Sneženi mož s solnčnikom.

2. Zgodovina: Razvoj časopisja: »Novize« v Ljubljani itd. Tiskarstvo: Gutenberg in Fust. — O narodnih mučenikih in Sremu ob svetovni vojni. Mučeniki pri nas — boj za Jugoslavijo — »Mlada Jugoslavija«! Jurčič o Višnji gori, o Pesoglavcih in Turkih — zgodovinska podlaga?

3. Zemljepis: Prijateljska Češkoslovaška. Praga. Predsednik Masaryk. Kaj ve o njem povedati E. Gamgl. — Z aeroplanom v marcu po svetu po podatkih Alme Karlinove. Z ladjo v Alžir, kjer je že vroče.

4. Poznavanje prirode: Vreme v marcu. Solnce ogreva zemljo: Konec zimskega spanja. »Pokonci, pokonci zaspanci!« Vremenski preroki. Solnce ogreva zemljo. Poizkusi s to-

plomerom. Naša in morska lastavica (ing. Lupša).

5. Higijena: Pomlad in bolezen. Važnost obleke. — Steklina v Kuršumlji.

6. Gospodarsko oblikovanje: Poslovne zadeve: Kako naročim časopis, kako pošljem naročino — položnica in nakaznica. Sestavljanje inseratov.

7. Kmetijstvo: Kmet pred pomladjo — pomladanska opravila. Kako si ljudje medsebojno pomagajo.

8. Računsko in oblikosl. izražanje: Šole in učiteljstvo v dravski banovini — primerjave — % računi — primerjava z drugimi banovinami. Trdi orehi za zdrave zobe (Dolgan). Tekme za smuško prvenstvo (primerjave z rezultati na Pohorju). Vsebinsko izračunavanje morja v fantaziji.

9. Lepopis: Pismo uredništvu za rubriko »Mladina piše«.

10. Risanje in ročno delo: Ilustracije k vsem vpisom v Delovno knjigo. Ilustracija pesmi F. Roša v 3—4 slikah. Poizkus izrezovanja črk za tiskanje iz lesa i. dr. Pojem lesoreza in linoreza — pomen za tiskarstvo.

11. Petje: »Naprej zastava Slave« in »Bože pravde« v smislu poziva tovarišev iz Cerkelj — 99 letnica Davorina Jenka. O pesnikovanju sploh: Kaj pravi Manica Komanova. Lastne pesmi. Delo in trud glasbenikov.

12. Telovadba: Dihalne vaje — pomen. Igre v pomladanskem solnceu.

Tako izgleda maksimalni načrt v mojem dnevniku, kjer sem zapisal deloma svoje, deloma pa misli učencev. Možne so razne variacije z ozirom na okolje in na zanimanje dece. Pri nas v predmetju je duševno obzorje mladine širše, zato posežemo globlje, drugod zopet ne bo mogoče. O poteku celotne delovne enote bom poročal pozneje. Razumljivo, da se je delo razpletalo po interesnih smernicah in ne po predmetih, kakor bi kdo mislil ob pogledu na načrt. To je samo zbirka snovi, iz katere črpamo zaklade, da obogatimo naše duše. Prepričan sem že sedaj, ko smo šele sredi dela, da bodo dečki videli v časopisu neprecenljivega svetovalca in učitelja. Ob koncu bomo iskreno občudovali, da je ostalo samo pri poizkusni številki...

Pridružujem se pozivu glavnega urednika tov. Zupančiča, ki prosi, da se javi čim več tovarišev in tovarišic še pred skupščino! Z združenimi močmi stvarno premostimo uporabnost časopisa na skupni osnovi: »Iz življenja za življenje!«

Kaj bomo dali mladini?

Kdor živi med otroki, zlasti onimi, ki so v ali se bližajo pubertetni dobi, pozna njihovo duševno in telesno občutljivost in veliko dojemljivost do vsakovrstnih novotarij, ki imajo največkrat dvomljivo vrednost.

Povsod je tako, v mestih in na deželi — očitneje še v mestih, kjer otroci ne žive toliko z naravo, ampak je njih bivanje osredotočeno sredi hrupa modernih novosti in norosti, česar posledice so, da se v malih glavah pod vtisom bežnih vsakdanjih dogodkov, morda tudi kino-predstav in časopisov, porajajo male pustolovščine, ki čisto končajo s pobegi od doma...

Ti otroci žive v veliki domišljiji, vidijo vse, a čutijo malo, ker jim pač njihova okolica ne dopušča, da bi se obenem z umstvenim razmahom širila vzporedno tudi kultura srca, ki je v tej dobi ravno tako, ako ne še potrebnjša.

Sodobno življenje ustvarja iz človeka stroj, stroj, ki ne sme čutiti, ki naj samo roboti in gazi — zato pa je naša naloga, da skušamo kot vzgojitelji mladine to kvarno posledico sodobnosti vsaj v mladini zatirati in jo navajati na drugo lepšo pot. Ali naj še mi sami ubijamo v mladini čustva, ki jih že itak ugonablja tempo sodobnega življenja? In če hočemo, da ne bo iskal otrok življenja samo v zabavah, čudovitih dogodkih, pustolov-

ščinah in za pubertetno dobo še toliko drugih privlačnih doživljajih — ali naj nudimo takemu otroku še več in izključno strahotne novosti časa, v katerem živimo? Res, življenje in svet sta realna in kdor ne hodi vstric, bo zaostal — toda s tem še ni rečeno, da moramo otroku, ki že itak živi v razdraženi miselnosti, vsiljevati samo dogodkov, ki se gode okoli nas in ki še stopnjujejo njegovo rado-vednost. V otroku moramo širiti v prvi vrsti njegovo duševno obzorje v smeri srčne kulture!

V »Učiteljskem tovarišu« pa se je oglasil nekdo, ki hoče, da zrušimo v nič, kar si šele gradimo — »Naš rodo, otroku pa dajmo časnik, ki mu bo za kratek čas in ki bo nekak vez med mladino in modernim tempom življenja.

Vse prav! Ampak isti pisec pravi o vplivu slovnice na mladino: povest je v zabavo, v pouk pa malo ali pa nič!... Čujte, čujte, kako se to lepo sliši! Torej, če so naši veliki možje skrbeli s slovnostjo samo za zabavo, potem moramo postaviti spomenike še vsem klovnom, ki so kdaj hodili tod okoli — kako bo lepo!

Isti pisec piše dalje v pozornost vzbujajočih stvarkih — zelo nedosledno, da morajo namreč voditelji naroda nuditi ljudstvu zabavnih snovi! — in neuko človeštvo(!) piše

V prvem razredu osnovne šole sem napravil svojo prvo »slikanico«. O prav dobro se še spominjam, poklonil sem jo učitelju Simonu. Zgodba o počasnem »ekovskem vajencu« je bila to, v osmih slikah. Na glavi je nesel slaščice v prodajalno, med potoma pa so mu ptice vse slaščice pojedle.

Ko je govoril o svoji mladosti, je Deržaj kar zažarel.

V tretjem razredu osnovne šole mi je prišel v roke razpis nagrad Monakovske dopisne šole. Nekaj risb je bilo treba prerasiti. Prerisal sem jih dobro, tako, da sem za nagrado užival vse leto brezplačno vse ugodnosti te šole.

Tako sem se pečal vedno bolj intenzivno s slikarstvom.

Kasneje sem se vpisal v »Pobudo« in sem pri prof. Šubicu lepo napredoval, ni čudno, da me je hropenec zaneslo od tod še na zagrebško akademijo. Zaradi svoje nemirne krvi in slabih gmotnih razmer pa — žal — nisem vzdržal dolgo na akademiji.

Obmolnil je in je gledal za dimom cigarete, ki se je počasi vil pod strop. Rahla senca je objela njegov obraz.

V kavami je bilo le malo ljudi. Le pri mizah ob oknih so sedeli redki gostje. V ložah so natakariji že vžigali luči, okna pa so še enkrat zagorela v večernem soncu.

Ko se je zazrl Deržaj v to zlató večera, se mu je obraz zjasnil.

»Čisto pomladanske dneve že imamo!«

»Vi ljubite naravo, morali bi biti prav za prav pokrajinar.«

»Saj to tudi sem,« je rekel Deržaj. Dozdaj sem razstavil samo eno pokrajinsko sliko — Triglavsko bajko — na slikarski razstavi na velesejmu. Upam pa, da mi bo še letos dana prilika pokazati prav lepo število pokrajinj na svoji osebni razstavi v Jakopiče-

valju. Nekaj časa sem se bavil tudi z lesosom in linorezi, veliko veselje pa sem imel posebno z ilustracijami. Za »Novo Evropo« v Zagrebu sem ilustriral knjigo »Slovenija«. Moje so tudi risbe v angleški knjigi Beautiful Mountains (Prekrasne gore), ki jo je napisala lektorica na univerzi Coupeland.

Veseli sem imel tudi s slikanicami, te pa tako poznate. »Ali bi mi lahko od teh kaj več povedali?«

»Doma smo imeli polnih 15 let kavko Katko. V tej dobi je marsikaj naučila. Nekaj teh dogodivščin sem rešil pozabe v slikanici »Življenje hudobne kavke Katke«. Slikanica »Za veselo in žalostne čase« je zamišljena kot nekaj koledarček, ki bi spremljal naše najmlajše skozi glavne pojave v naravi med letom. Razdeljene so na 12 zgodbic, za vsak mesec je ena.

»Kapljice« pa obravnavajo krogotok vode. »Kako, da ste se lotili take snovi?« sem ga vprašal.

Pomislil je nekoliko: »Misel izdati tako slikanico me je mučila že dolgo. V šoli se je obravnaval krogotok vode vselej tako dolgočasno. To me je jezilo. Sam sem pa videl v tem potovanju kapljice od morja v oblake in z oblaka na zemljo in skozi razne zemeljske plasti pa zopet do morja nazaj toliko poezije in lepote. Lotil sem se dela in moram reči, da sem s slikanico zadovoljen. Kapljice sem posebej in da bi bila snov otrokom bolj dostopna, sem ji pridal tudi primerno fabulo. Upam, da bo všeč učiteljem in otrokom. Tudi slikarsko se mi zdi boljše od prejšnjih mojih slikanic.«

Za hip je obmolčal in si je prižgal cigareto. Kmalu pa je prišel spet do besede. Razgovor se je sukal o tem in onem.

polniti, naj se podamo na čisto novo neizhopeno pot in skušamo vpletati na šole enostranski časniki, ki bo nudil mladini samo novotarije in bi brez vsakega globljega čustva šel mimo odprtih src otrok? Ne! Kar smo zidali, ne smemo podreti — če kaj manjka, bomo dozdali!

Šolski časnik pa, ki bi prinašal izključno članke sodobnih novotarij in zatiral mladinsko slovnost, ki edino vžiga v srcih mladine luč lepote in srčne kulture — tak časnik je nesprejemljiv, ker bi bil enostranski in pomankljiv!

Pač pa bi bilo dobro, da »Naš rodo« usmeri nekaj čtiva tudi v smer sodobnih tehničnih in poučnih problemov, da se tako izpopolni vrzel. Naloga bodočih zborovanj sreskih učiteljskih društev bo tudi ta, da učiteljstvo razpravlja o šolskem listu, ki naj s pisano besedo pomaga vzgajati in voditi našo mladino.

Izboljšajmo to, kar že imamo in ne zagajmo zelene veje, na katero smo sedli! NB. Članek je bil napisan pred izdajo »Mlade Jugoslavije«, pa smo ga odložili po sklepu odbora za šolski časopis in odbora Mladinske matice do izdaje novega lista z namenom, da se razvije debata, ko je članstvu dana možnost presoje. Po možnosti bomo objavili še par zadržanih člankov.

Adam Milkovič

Šolstvo in prosveta v dravski banovini

(Nadaljevanje.)

Prosvetno-gospodarska društva in ustanove.

Vkljub težkim gospodarskim prilikam ni prosvetno gibanje v dravski banovini mazdovalo, temveč celo napredovalo, kar dokazuje naslednji seznam prireditve, ki so bile vezane na dovoljenje oblastev.

V letu 1932. je bilo:	V prvi polovici 1933.
dramatskih prireditvev	2817, 1570
glasbenih prireditvev	240, 125
športnih prireditvev	179, 45
izrednih kult. filmov	152, 113
predavanj	171, 140
akademij	157, 96
Skupaj prireditvev	3716, 2089

V tem seznamu niso vštete prireditve ustanov, ki imajo stalen repertoar, kakor stalna gledališča, glasbene šole, prireditve šol itd.

Število vseh društev in ustanov ter njihovo stanje nam kaže naslednja statistika društev:

Število društev	2417
Število društev in odsekov, ki delujejo samostojno	5626
Ta društva imajo:	
rednih društvenih članov	185.233
ustanovnih članov	5.410
podpornih članov	7.967
aktivno sodelujočih članov	22.091
častnih članov	1.087
zauzupnih članov in poročevalcev	1.982
Skupaj	223.770

Društva posedujejo knjig v vrednosti 3.859.485 Din

Imovina društev je:	
društvenih domov 480 v vrednosti	35.542.912 Din
vrednost društvenega inventarja	27.804.377 ..
vrednost drugih nepremičnin in predmetov	7.437.983 ..
društva posedujejo v gotovini	4.932.047 ..
društva posedujejo v raznih fondih	3.273.615 ..
Skupna imovina društev	82.850.419 Din

Društva so dobila v letu 1932. podpor:

od banske uprave	483.826 Din
od občin	545.530 ..
od drugod	749.869 ..
Skupaj	1.779.225 Din

Društva so imela predavanj 5903
Ne deluje društev 104
Vsakoletno poročilo predlaga 1742 društev, vsakoletno poročilo ne predlaga 675.

Solski in ljudski radio.
Lastnih radio aparatov ima šol 83
zasebne aparate uporablja šol 183
lastne aparate daje učiteljstvo na razpologo šolam 266
Skupaj posluša šolske radio-oddaje 332

To je komaj ena tretjina vseh šol. Ker je šolski radio izredna kulturna in izobraževalna ustanova in ker se ob nedeljah na šolah poslušajo tudi kmetijska predavanja, ki jih prireja kmetijski oddelek kraljevske banske uprave za ljudstvo na deželi, se izdeluje načrt, po katerem naj bi si vsaka šola nabavila radio aparat.

Knjižnice.
Vseh knjižnic v dravski banovini je 2193, ki imajo 838.830 knjig. Od teh je bilo v lanskem letu kupljenih 51.425. Darovanih 17.640. Neposrednih čitateljev so vse knjižnice imele 684.534. V tem seznamu ni všteta licealna knjižnica v Ljubljani, ki poseduje nad 200.000 knjig. V tem seznamu tudi niso vštete društvene knjižnice, ki posojujejo knjige samo svojim članom.

Ta statistika nam dokazuje, da se naše ljudstvo pridno poslužuje knjižnic in da je smatrati knjižnice kot izredno vzgojno in izobraževalno sredstvo.

Gledališča.
Važno kulturno delo v mestih vrše stalna narodna gledališča. Teh je sedem, in sicer eno operno, 1 dramsko in pet mešanih. V lanskem letu je predstav teh gledališč obiskalo skupaj 187.124 oseb. Prirejenih je bilo 125 opernih del in 20 baletnih prireditvev. Dramskih del je bilo: 57 klasičnih in 225 drugih. Predstav pa je bilo 14 humanitarnih in 687 občin.

(Dalje prihodnjic)

Čas je hitel.
Ko sva stopila iz kavarne, je bila že noč; le zapad je prav rahlo še rdel v zarji večera.

F. Lužar:
**K 60-letnici
Julija Slapšaka**

Izmed učiteljev, ki so se izredno žrtvovali za napredek šole in narodno izobrazbo je znan tovariš — upravitelj Julče Slapšak, ki je dne 2. marca praznoval svojo rojstno šestdesetletnico. Njegovo delovanje vidimo v mladinskem slovnstvu, ki ga je obogatil s 14 knjigami. Med temi so razširjeni »Spisi Mišjakovega Julčka in Jurija Pongrca«, »Materin testament«, »Turki pod Sv. Tilnom« in drugi spisi. Mnogi so bili izdani v korist Učit. konvikta. Kakor vemo iz zatirjevanj založnikov, so ljudje te spise prav radi kupovali; nekaj je prevedenih na češki jezik. Razne stvari iz njegovega peresa srečamo tudi v »Vrtcu«, »Zvončku«, »Slovenskih večernicah«, »Čebelarju« in »Mladinski matici«. Vedno pomenljiv je njegov članek »Za ženske pravice«, ki je izhajal skoraj vse leto v »Slovenskem Učitelju« v letniku 1921. Jako uspešno Slapškovo izvenšolsko delo pa je bilo gasilstvo, pri katerem se je udeleževal krog 25 let; v Lesah in Vodcah je ustanovil gasilno društvo; več let (od l. 1913, do leta 1918.) je bil urednik »Gasilskega Vestnika«. Delaven je bil poleg tega pri pevskih društvih in odrih, zato je tudi častni član več društev. Veliko vnemo je imel za kmetijske stroke, za vrtnarstvo in čebelarstvo; leta 1902. je na čebelarski šoli na Dunaju napravil izpit za čebelarstvo učitelja. Pa vse to je bilo takrat izvršeno, ko še ni bilo statističnih pol in rubrik o učiteljskem

Albert Širok:

Razgovor z E. Deržajem

Ne tak pa res ni Deržaj kot je večina naših slikarjev. V gostilni ga ne vidiš in kadar se prikaže v kavarno, je ves ožan v obraz od višinskega solnca in vetra. Deržaj rad smuča, rad pleza po grebenih gorā; ljubi sneg in solnce, planine in nevarnost.

Krepak, slók fant je, glasán in samozavesten. Ob njem si lahko kar tih, saj govori za vso družbo sam.

Sešla sva se v kavarni. Ko sem mu čestital, da je uspel pri nagradnem tekmovanju, se je veselo zasmejal:

»Mislil sem že, da sem pogorel! To dolgo čakanje je bilo zame prava muka. Sicer pa mislim, da sem nagrado pošteno zaslužil, potrudil sem se kot malokdaj.«

»Vaše slike otrokom zelo ugajajo, istočasno ko odklanjajo dela priznanih slikarjev, segajo z veseljem po vaših knjigah. Prva slikanica je docela pošla in od druge imamo le še malo izvodov. Ali bi mi znali pojasniti tajnost tega uspeha?«

Deržaj je izpil še zadnji požirek kave in si je zapalil cigareto.

»Bil sem učitelj, živel sem mnogo z otroki. Poznam otrokovo dušo in otrokov svet.«

In pripovedoval je z ognjem, kako si je pomagaj v šoli z risanjem. Tabla je bila pri vseh predmetih bolj porisana kot popisana. »In kdaj ste se začeli pečati z risanjem?« sem se obrnil do njega.

Deržaj se je nasmehnil.
»Komaj sem shodil, že sem najrajši segal po svinčniku, po kredni in oolju. Za svoje »umetnine« po podu in po stenah sem dobil seveda s šibo svoj prvi honorar.